

SONDAJ ARHEOLOGIC LA PĂLATCA — „PODEREI“

Comuna Pălatca (pl. I/1, 2) este situată la 41 km est de municipiul Cluj-Napoca. Legătura comunei cu reședința de județ este asigurată de drumul național Cluj-Napoca — Reghin, iar pe o distanță scurtă (9 km), de un drum județean.

Geografic, comuna se plasează în cuprinsul Câmpiei Transilvaniei, deci, într-un spațiu care prin bogăția solului și a subsolului, prin climatul blând și rețeau hidrografică echilibrată, a oferit adăpost comunităților umane din cele mai vechi timpuri și până astăzi.

Din punct de vedere arheologic, localitatea este cunoscută în literatura de specialitate, în special, prin descoperirile din punctul „Sub Pădure”¹, descoperiri ce reprezintă, evident, doar partea spectaculoasă, științific studiată a monumentelor antice din zonă.

Piese arheologice izolate sunt semnalate și din alte puncte din perimetrul localității².

Necunoscute specialiștilor au rămas multă vreme vestigiile colectate de-a lungul anilor de profesorul localnic Octavian Feneșan, vestigii care au completat fericit tabloul arheologic și istoric al comunei Pălatca și care, prin valoarea lor aparte, ne-au determinat să purcedem, într-o primă etapă, la investigarea stațiunilor preistorice semnalate³. În centrul preocupărilor noastre s-a plasat situl din punctul numit „Togul lui Mândrușcă”, dar, în paralel, au fost sondate și alte obiective arheologice.

Rezultatul tuturor acestor investigații (cercetări sistematice, sondeaje ori periegeze) a constatat, în principal, în acumularea unui material extrem de bogat și variat, pe care sperăm, la încheierea cercetărilor, să-l prezentăm într-o monografie, dedicată monumentelor antice din această microzonă. Totuși, am socotit util ca pe parcurs să publicăm rapoarte preliminare privitoare la rezultatele onora din sondeajele efectuate.

Prin urmare, lucrarea de față înfățișează rezultatele unui mic sondeaj arheologic efectuat în primăvara anului 1991, în punctul, numit de localnici, „Poderei”. Acest obiectiv arheologic este situat în partea nord-

¹ M. Macrea, *Studii*, Cluj, 2, 1, 1949, p. 110—116; N. Vlăsa, *ActaMN*, IV, 1967, p. 416; T. Soroceanu, *Centenarul Muzeal Orădean*, 1972, p. 165—172; I. Hica-Cămpăanu, *Dacia*, N.S., XX, 1976, p. 23—36.

² *RepCluj*, p. 301—304, cu bibliografia.

³ Folosim și acest prilej spre a mulțumi Primăriei locale, conducerii Școlii Generale Pălatca, prof. Vlad Ovidiu și localnicilor Ștefan Mândrușcă și Victor Ciotă pentru sprijinul constant pe care ni l-au acordat în efectuarea cercetărilor.

⁴ Investigarea acestui sit a debutat în 1991 și s-a derulat, apoi, în campanii anuale. Cum încă nu dispunem de complexe închise, care să asigure unitatea cultural-cronologică a variatului material descoperit (ceramică de tradiție Wietenberg, alături de cea de tradiție Otomani și cea aparținând culturii Noua), am amânat publicarea unui raport preliminar. Datarea sitului, sau cel puțin a unui nivel din cadrul acestuia, în etapa finală a epocii bronzului, este asigurată de un ac de bronz cu patru protuberanțe.

vestică a comunei, în dreapta drumului ce duce spre localitatea Sava (pl. I/2). Aici, pe o terasă joasă interfluvială, apar, la suprafața solului, numeroase materiale arheologice (ceramică, chirpici, piese litice), deosebit de interesante, ce par să țină de perioada de tranziție de la epoca bronzului la cea a fierului (Ha A)⁵. În zona ceva mai înaltă a terasei, deci, spre capătul ei vestic (acolo unde arăturile de primăvară au scos la lumină câteva fragmente ceramice canelate, dar și oase calcinate) am trasat o mică secțiune (10 × 2 m), orientată N—S (de-a lungul curbelor de nivel).

Cu puțin noroc, după evacuarea stratului de humus actual (grosimea medie 0,25 m), într-un strat de pământ de culoare cafeniu-brună, la 0,60—0,70 m de la suprafața solului, s-au conturat părțile superioare a două recipiente, dintre care unul acoperit cu o lespede de gresie. Primul recipient, având drept capac lespede de gresie, s-a aflat la 2,80 m de capătul sudic al secțiunii, iar cel de-al doilea la 5,10 m de primul (pl. I/3). Conținutul acestor oale cuprindea și o cantitate, relativ mică, de oase calcinate, ceea ce ne-a demonstrat că ne aflăm în fața a două morminte de incinerare în urnă.

Mormântul 1 (pl. I/3). Forma și dimensiunile exacte ale gropii nu au putut fi precizate, cu tot efortul depus în acest sens. Cert este că nu avea un diametru cu mult mai mare decât al recipientului folosit ca urnă și o adâncime, ce putea să oscileze, doar între 0,45—0,90 m⁶.

Urna (pl. II/1), în care s-au depus resturile cinerare, este o oală de tip sac, de mărime mijlocie, cu marginea puțin evazată și corpul ușor arcuit. A fost confecționată dintr-o pastă nisipoasă, care în urma arderii, a primit la exterior o culoare cărămidie, cu flecuri negre, iar, la interior, o culoare uniformă neagră. Pereții, cu o grosime în jur de 1 cm, sunt neglijent finisați, urmele lustruirii fiind încă vizibile și dând recipientului, la exterior, un aspect striat. Imediat sub buză, ea este decorată cu un șir de cinci butoni mici conici, dispuși la distanță egală unul de altul. Dimensiunile urnei sunt: $\bar{I} = 25,5$ cm; d.g. = 23 cm; d.f. = 11,5 cm; d. max = 23,5 cm.

Drept capac, s-a utilizat o placă din gresie, de formă aproximativ rectangulară, cu laturile de 30 × 21 cm și grosimea de 3 cm.

Cantitatea de oase calcinate depuse în urnă este mică (20—25 fragmente), ele fiind și foarte fragmentare, așa încât nu pot fi făcute, nici măcar, aprecieri antropologice generale asupra defunctului.

Mormântul 2 (pl. I/3). Nici în acest context, forma și dimensiunile exacte ale gropii nu au putut fi precizate, rămân însă valabile și în acest caz aprecierile făcute anterior, respectiv pentru M₁.

Urna (pl. II/2), singura piesă din inventarul mormântului, este un recipient cu profilul în forma literei S, deci, cu marginea ușor evazată, gâtul scurt și umeri prelinși. A fost confecționată dintr-o pastă cu mult

⁵ Din acest punct, am colectat un foarte bogat material arheologic, pe care preferăm să-l facem cunoscut odată cu rezultatul sodajului, ce dorim să-l efectuăm, în 1994, în perimetrul așezării.

⁶ Cele două limite, între care poate „juca” adâncimea gropii mormântului, sunt stabilite, pe de o parte, de valoarea ei minimă vis-à-vis de înălțimea urnei, iar, pe de altă parte, de cea maximă, dată de diferența de adâncime dintre nivelul de arsură (probabil, nivelul de călcare antic de la care au fost săpate gropile) și partea superioară a stratului de lut, care nu a fost atins de gropile mormintelor.

nisip, pietricele și chiar cioburi pisate. Culoarea pereților, în urma arderii, este gălbui-cărămizie, cu flecuri negre în partea inferioară a vasului. Suprafețele sunt neglijent netezite, iar grosimea peretelui este de aproximativ 1 cm. Decorul constă tot dintr-un șir de cinci butoni mici conici, plasați pe umăr. Dimensiunile sunt următoarele: $\bar{I} = 24$ cm; d.g. = 22 cm; d.f. = 11 cm; d. max. = 24,3 cm.

Cantitatea de oase calcinate și cărbune, ce o conține urna, este și în acest caz mică.

Concluzii

Existența a două morminte de incinerare în urnă, aflate la o distanță mică (5,10 m) unul de altul, într-o zonă în care la suprafața solului nu mai apărut oase calcinate, indică, credem, prezența unei necropole plane.

Totodată, este evident că incinerarea defuncțiilor s-a făcut în afara zonei celor două morminte. Arsura, care, probabil, marchează nivelul antic de călcare (pl. I3), poate semnala o eventuală purificare a locului viitoarei necropole.

Având în vedere că nu cunoaștem analogii certe pentru inventarul mormintelor noastre, nu putem propune o datare strânsă, sigură. Este, credem, limpede că mormintele nu pot fi atribuite culturii Wietenberg⁷, o argumentare în acest sens fiind superfluă. Tot așa cum nu considerăm că sunt indicii pentru atribuirea lor culturii Noua⁸. Datarea mormintelor într-o etapă anterioară culturilor amintite (deci, epocii bronzului) este exclusă, având în vedere și numai factura urnelor. Prin urmare, la nivelul actual al documentației, propunem o datare largă ce include bronzul târziu și prima vârstă a fierului. Cercetările viitoare trebuind să tranșeze opțiunile.

MIHAI ROTEA — OCTAVIAN FENEȘAN

Restaurarea pieselor: Minodora Sima
Desene: Carol Török

SONDAGE ARCHÉOLOGIQUE À PĂLATCA — „PODEREI“

(Résumé)

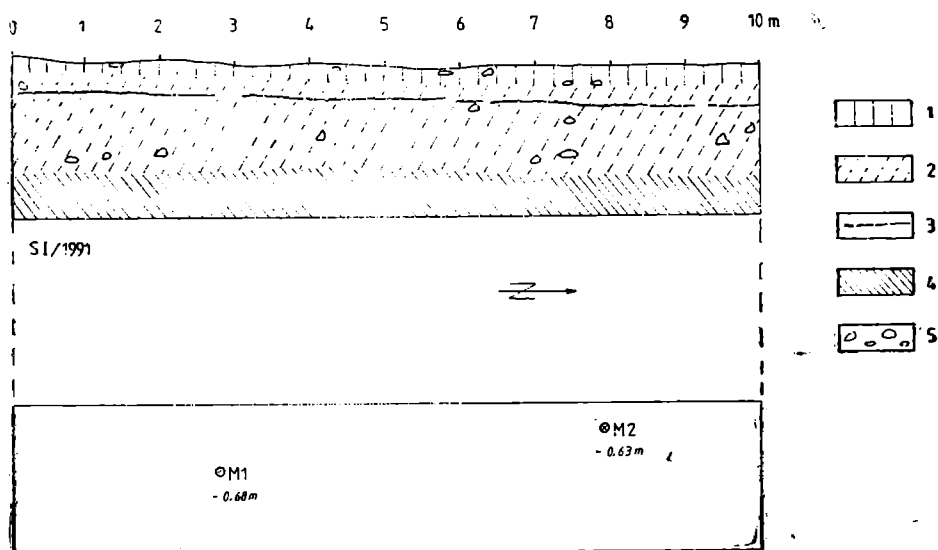
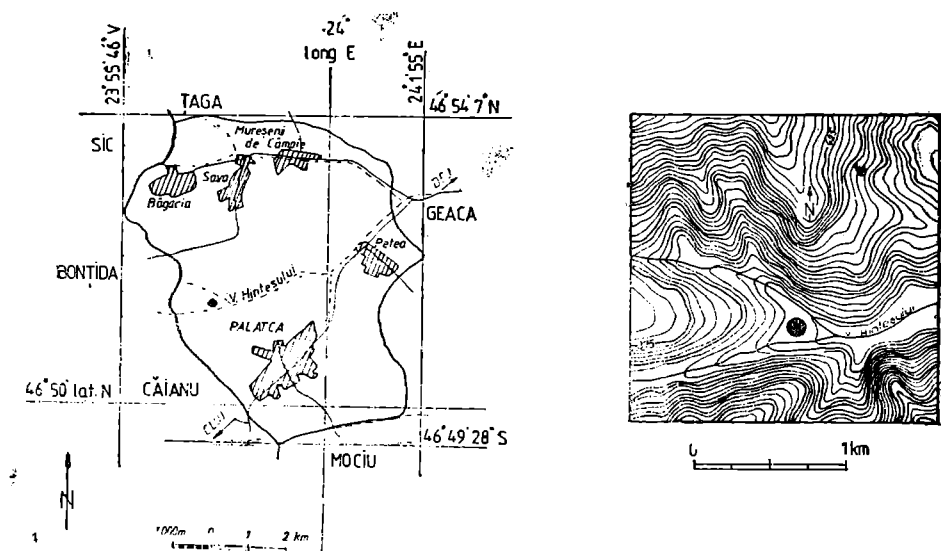
L'auteur présente les résultats d'un petit sondage archéologique, fait en 1991 à Pălatca, le lieu appelé — „Poderei“ (dép. de Cluj) (pl. I). On a fouillé deux tombeaux d'incinération en urne, attribués par l'auteur, en absence d'analogies certaines, à une période très large (la fin de l'époque du bronze ou l'époque du fer).

⁷ Menționăm că de la întocmirea jurnalului de săpătură și până la redactarea prezentului raport noi nu am atribuit în nici o împrejurare mormintele culturii Wietenberg.

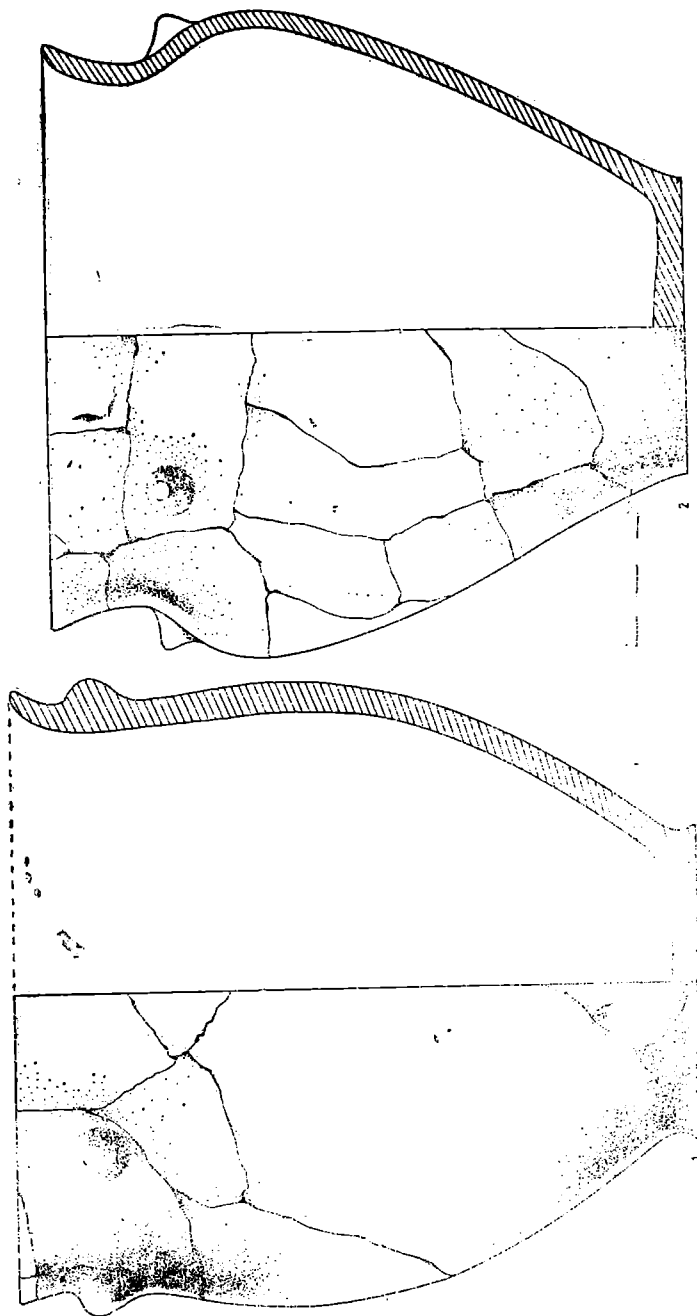
⁸ Este cunoscut că purtătorilor acestei culturi le este specifică înhumarea morților și nu incinerarea lor, chiar dacă culturii Noua îi pot fi atribuite și mormintele de la Band (vezi. A. C. Florescu, *Repertoriul culturii Noua — Coslogeni din România. Așezări și necropole, Bibliotheca Thracologica*, I, Călărași, 1991, p. 28). Numai și această sugestie, de atribuire culturală pentru complexul funerar de la Band, ar trebui să determine pe unii cercetători să manifeste mai multă prudență când atribuie aceste descoperiri culturii Wietenberg.

LISTE DES ILLUSTRATIONS

- Pl. I.* — Pălatca — „Poderei“. 1—2. Situation géographique. 2. Situation stratigraphique (I — couche végétale; 2 — terre brune; 3 — terre brûlée; 4 — couche stérile; 5 — pierre).
- Pl. II* — Pălatca — „Poderei“. 1. Urne funéraire (Tombe 1). 2. Urne funéraire (Tombe 2).

Planșa I. — Pălatca — „Poderei”. 1—2. Situația geografică. 3. Situația stratigrafică (1 — humus actual; 2 — sol brun-cafeniu; 3 — arsură; 4 — sol steril; 5 — piatră).

Planta II. -- Pălătea -- „Podereci”. 1. Urnă funerară din M₁. 2. Urnă funerară din M₂.